

zensor 14 zomer 2001

zensor...

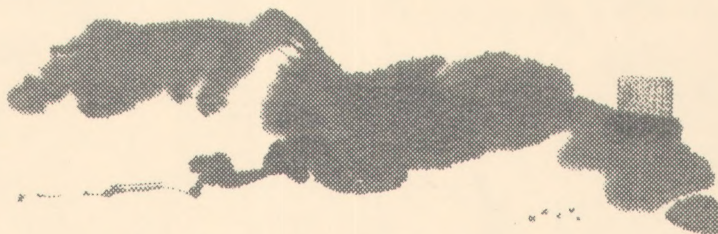
Blad Lotusvijver
Ieplaan 21
2565 LC DENHAAG

BESTE VRIENDEN VAN DE ZENSOR

Inmiddels hebben we een aardig bedrag aan donaties ontvangen. Onze dank daarvoor! Om volgend jaar een extra nummer te kunnen maken, zijn donaties nog steeds van harte wekom. In het vorige nummer hebben we het gironummer van de redactie vermeld. Het bestuur heeft ons verzocht om het oude nummer te blijven gebruiken, dat wil zeggen het gironummer van het Kanzeon Zencentrum Amsterdam.

Sanghaleden én andere ontvangers van de Zensor kunnen de Zensor blijven steunen doordoor vrijwillig een bijdrage te storten op gironummer 20 40 042 van Kanzeon Zencentrum, onder vermelding van 'Vrienden van de Zensor'.

Enkele sanghaleden hebben de suggestie gedaan om de Zensor per Email te versturen aan leden die daar prijs op stellen. De Zensor kan daarmee veel goedkoper worden omdat daarmee porto- en drukkosten vervallen. Het snijdt natuurlijk pas echt hout wanneer een flink aantal leden (met name woonachtig buiten Amsterdam) een Email-versie ontvangen.
Graag vernemen we wie voortaan de Zensor per Email wenst te ontvangen! Mail naar de redactie: kopa@xs4all.nl

Redaktioneel

Het laatste nummer van de Zensor voor het zomerreces.
We hebben er een luchtig nummer van gemaakt, met als thema '***Zen en kunst***'.

Wat over die relatie te zeggen valt, weten we niet goed. Tenslotte is Zen niks speciaals en kunst is 'iets' waar wij ook niet altijd wat van snappen. Misschien is elk woord wat je erover zegt te veel en is er wel geen sprake van een relatie tussen Zen en kunst.
Is er veeleer sprake van een relatie tussen de kunst(en)maker en Zen en tussen de kunstbeschouwer en Zen. Kunst is een uitdrukking van het 'ik' en soms kan gezegd worden dat het een uitdrukking is van het 'al'.
In ieder geval is het gewoon leuk om over dit onderwerp te mijmeren, achter een pilsje, in je hangmat, op het strand of bovenop de Euromast. Aan het woord komen enkele beeldend kunstenaars onder ons, een filmbeschouwer en staan ook de illustraties in het teken van dit themanummer.

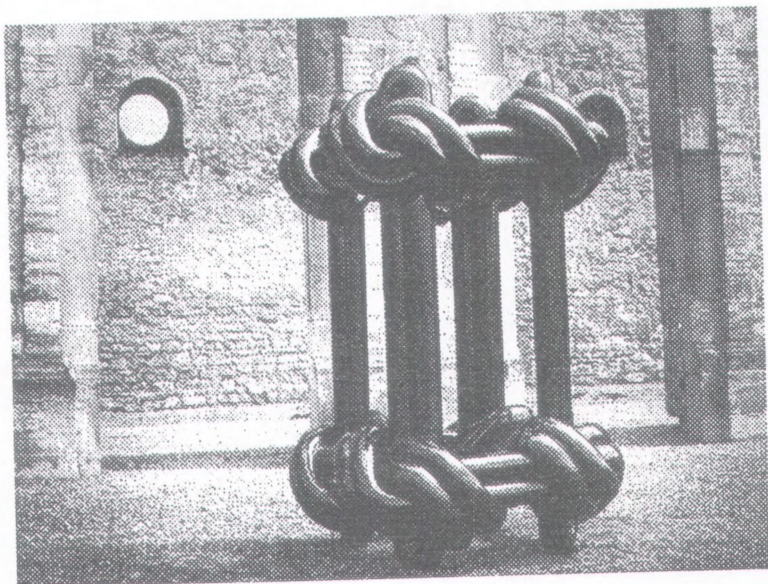
Voorts zal Nico het programma voor het komend najaar beschouwen en wordt alvast een en ander verklapt over het tienjarig jubileumfeest van het Kanzeon Zencentrum in december.
Omdat het nummer aan de dikke kant is, hebben we de Haiku-hoek alvast op vakantie gestuurd.

Een goede zomer gewenst, geniet van de kunst van het niet-weten en in ieder geval van deze Zensor.

De redactie.

Cultuurbarbaar

Op zestienjarige leeftijd leek mijn kunstzinnige opvoeding nog het meest op een derde wereldland: onderontwikkeld. Ofschoon mijn beide ouders niet waren verstoken van enig creatief vermogen werd dit slechts aangewend voor nuttige en praktische zaken.

Cultuur werd in dit milieu met enig wantrouwen bejegend. Kunstenaars behoorden niet tot onze sociale klasse (integendeel!). Musea werden beschouwd als tempels van het buitenaardse, waar je eerbiedig en in gepaste stilte hun werken aanschouwde. Theater en concerten werden slechts bezocht door de rijken en intellectuelen van deze aarde. Dit alles stond ver boven het leven van een arbeidersgezin.

Bovendien groeide ik op in IJmuiden. Een plaats die zich na WO II gelijktijdig en met dezelfde fantasieloze grijsheid ontwikkelde als de Hoogovens. Ik sleet mijn leven in cultuurbarbarij en niets wees erop dat er in de toekomst veel verandering in zou komen.

Toch zou ik hier in dit moeras van middelmatigheid een diepgaande verandering ondergaan door de ontmoeting met een kunstwerk.

De architectuur van het nieuwe postkantoor paste verbazend goed in de eentonigheid van de omgeving. Het onderscheidde zich slechts door zijn massiviteit en een gevel van glanzend grijze natuursteen. De strenge rechthoek van de voorkant werd onderbroken door horizontale rijen ramen van identiek formaat, met precies in het midden een glazen draaideur. Wanneer je eenmaal de moed had gevonden om je door dit gat in de muur toegang tot het interieur te verschaffen werd je geconfronteerd met een immens rechthoekige ruimte overkoepeld door een hoog plafond, en, hoe kan het ook anders, een grijs natuurstenen vloer. Het geheel werd doorsneden door een halfhoge, in glimmend staal gevatte, glazen wand waarachter PTT-beambten, duidelijk zichtbaar voor iedereen, allerlei geheimzinnige werkzaamheden verrichtten. Aan het eind van deze door glas en staal gedomineerde ruimte bevond zich echter het wonder.

Het wonder bestond feitelijk uit niet veel meer dan een blok graniet van 2x2 meter en 80 cm hoog. Er bovenop vormden 12 zwarte polyester buizen met een doorsnede van 20 cm, de ribben van een kubus. Een uiterst simpel concept: kubus op sokkel. Doch schijn bedriegt. Daar waar de buizen elkaar behoorden te raken, slingerden zij zich plotsklaps wulps om, onder en over elkaar, zodat elke hoek nu getooid werd met een knoop.
Wat zich hier aan mij vertoonde was onmogelijk: je legt een knoop in je veter, in je zakdoek. Desnoods leg je er één in een vuistdikke scheepskabel. Maar niet in een ronde, onbuigzame, polyester buis! Toch kon ik met mijn ogen zien en met mijn handen aanraken, wat mijn hersens weigerden te accepteren.
Bovendien was het geheel met een verontrustende precisie gemaakt. Aan elk detail was aandacht besteed: het glanzend gepolijste graniet, het diep glimmende zwart van de polyester buizen, de perfecte verhoudingen. Dit kunstwerk was van zo'n complexe eenvoud, dat het diep in mij iets loswoelde. Fluweelzacht fluisterde het in mijn oor. Maar het was een geheimtaal waarvan ik de code niet kende. Wilde ik die ontcijferen dan moest ik dus leren luisteren.

De taal heette kunst, en om haar te begrijpen moest ik opnieuw leren zien en horen. Mijn vertrouwde wereld opgeven en beseffen dat er vele werkelijkheden naast de mijne bestaan.

Het kostte wat tijd en moeite; ik deed een kunstnijverheid opleiding en trouwde een kunstenaar. Uiteindelijk was ik in staat om de zachte fluistering te verstaan.

Toch kon ik op deze manier niet het hele mysterie doorgronden. De 'Knopenmaker', de in Nederland woonachtige Japanse kunstenaar Shinkichi Tajiri, zadelde mij op met een raadsel. Mijn eerste koan, zo je wilt. En aangezien ik een hekel aan koans heb, duurde het een hele tijd voordat ik deze oploste. Bovendien kende ik het woord toen niet eens.

Tajiri maakt, naast vele andere kunstvormen, al meer dan dertig jaar de meest uiteenlopende knopen. Maar allemaal hebben ze één ding gemeen: de paradox.
Zijn knopen verbinden niets. Soms maakt hij er een soort Torii-poort van, poortloze poorten, die nergens naar toe leiden. Dan weer steken de uiteinden als gekortwiekte vogels in de lucht. Ook het materiaal dat hij gebruikt associeer je nou niet direct met knopen: metaal, hout, polyester, papier. Ik wist niet wat ik er mee aan moest, en dus liet ik het verder maar rusten.

In 1995 bezocht ik een tentoonstelling van Tajiri in het Cobramuseum. Daar wachtte mij een aangename verrassing. Een aantal van zijn knopen noemde hij koans. Aangezien ik mij inmiddels met de zenpraktijk bezighield, wist ik ongeveer wat dat inhield. Maar het maakte mij ook ineens duidelijk wat mij al die jaren zo had dwars gezeten. Sommige dingen kun je niet oplossen door er over na te denken. Je kunt ze slechts ondergaan, ervaren door wat ze zijn.
Dat geldt ook voor Tajiri's knopen. Daar kun je van genieten, je kunt ze ervaren, maar het is zinloos om je hoofd te breken over hun betekenis.

Zen en kunst. Voor mij kan het één niet zonder het ander. Beiden laten je de wereld op een andere manier zien. Ze kunnen je concepten en ideeën onderuithalen. En ze kunnen je beiden een moment in het hier en nu gevangen houden.
Dat is wat Tajiri's werk in mij heeft los gemaakt, toen ik op zestienjarige leeftijd voor het eerst met zijn werk werd geconfronteerd.

Jacky Demmers

Smoke

De film 'smoke' is een van de mooiste films die ik gezien heb.

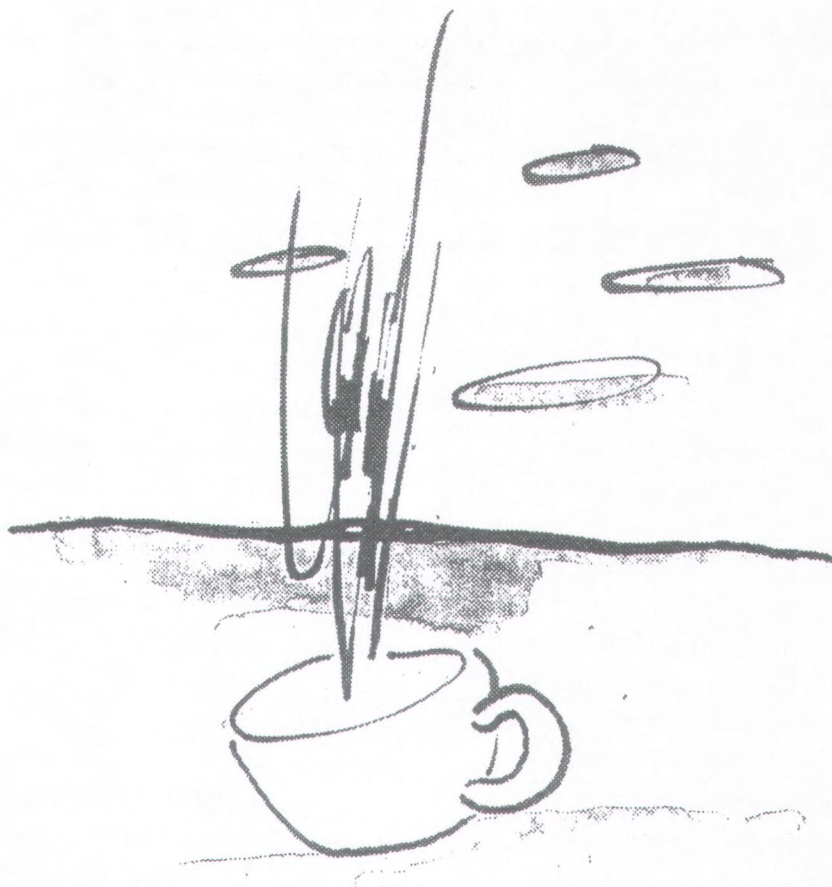
Wat maakt nu dat deze film mij te binnen schiet als ik lees dat het voorjaarsnummer aan 'zen en kunst' gewijd zal zijn? Het heeft ermee te maken dat niet alles goed komt met de mensen in de film. Er is leed. Toch hebben de mensen oog voor elkaar, en zoeken elkaar juist op. De mensen zijn met wat er is, ze zien elkaar werkelijk. En ze blijven elkaar aankijken. Dat maakt deze mensen tot authentieke personages. Het maakt dat jij als toeschouwer om hen gaat geven.

In één van de scènes laat de eigenaar van een sigarenwinkel (de sigarenwinkel is een centrale plek in de film) fotoboeken vol met polaroidfoto's van voorbijgangers aan een kennis, die vaak in de winkel komt. Al jaren lang maakt de eigenaar vlak voordat de winkel opengaat, weer opnieuw een foto van hetzelfde trottoir en kruispunt. De kennis kijkt verbaasd en haakt al snel af. 'Alle foto's zijn hetzelfde'. De eigenaar bladert rustig verder. 'You have to slow down, otherwise you don't get it'. Opeens trekt de kennis het boek naar zich toe en zegt: 'Dat is mijn vrouw'. Op twee foto's blijkt zijn echtgenote te staan, die tijdens een schietpartij in een restaurant om het leven was gekomen.

Voor mij heeft zen te maken met het leven zien zoals het is, er niets aan willen toevoegen en er niets van weg willen halen. Dat betekent voor mij wel geregeld dóóradem. Het vergt moed en vastberadenheid om zo in het leven te kunnen staan. En mededogen. Maar juist zo kan ik optimaal van de schoonheid van het leven genieten. Van de doorsnee momenten die bij voldoende aandacht toch heel bijzonder blijken. You have to slow down, otherwise you don't get it. Dit is het motto van de hele film, maar het zou net zo goed het motto voor het hele leven kunnen zijn.

Emke de Vries - Westers

tekening Leo de Wolf

Boddhisattva's, Maan en Kommen.

Zen en Kunst? Zen of Kunst? Geen Zen, geen Kunst!

'Een Boddhisattva is als de maan, gereflecteerd in de talloze waterdruppels'

Deze uitspraak van Genpo Roshi, tijdens een retreat in Bar Harbor, Maine in 1989 trof me diep en ik herinner me dat ik daarover een kleine aquarel in de vorm van een mandala heb geschilderd. Nacht, een volle maan, met op een eindeloze vlakte 17 kommetjes. Elk kommetje was gevuld met een

vloeistof waarin de maan reflecteerde.Later vertelde een vriend, die de aquarel gezien had, dat je dit in de werkelijkheid niet zou kunnen zien. Bij wijze van experiment had hij tijdens volle maan een aantal kommen, gevuld met water, op zijn balkon neergezet. Zelfs als je vanaf een hoger standpunt in de kommen kijkt, dan zie je toch altijd maar één maan in één kom gereflecteerd.

Ongeveer 7 jaar later schilderde ik weer 17 kommen, die ditmaal op het strand van de kust van Wales geplaatst waren. Op de achtergrond was een van de talrijke kleine eilanden te zien. Het eiland had een steile afgrond tot in het zeewater en een groene grasvlakte als top. Er waren achttien Manen weergegeven, één in de nachthemel en zeventien weerspiegeld in het zeewater van de kommen.

Later ontdekte ik in de Tarot dat kaart XVIII de kaart van de Maan is. De Voyager Tarot zegt over de maan: de Maan symboliseert de Wet van cyclus en fasen. Deze Wet weerspiegelt zich in de fasen van de maan, in de getijden eb en vloed, in het veranderen van de duinen, in de vrouwelijke cyclus met de mysterieuze en levensgevende kwaliteiten, in het verschijnen van de vrouwelijke Aphrodite (gevoelens, intuïtie en verbeeldingen) en in de terugtrekkende mannelijke Apollo (rede en logica). Het is een zelfvernieuwende beweging, die plaats vindt in overeenstemming met onveranderlijke wetten en een steeds opnieuw beginnen bij ieder eind.
Het eind wordt bereikt door een beweging inwaarts, en deze beweging verandert in een nieuw begin, waarin de beweging naar buiten wordt gericht. Het advies van de kaart is om mee te veranderen, mee te stromen met de verschillende fasen en getijden, die zich voordoen in je leven. Als een resultaat van deze veranderlijkheid staat de maan voor illusie en begoocheling.

Wat is werkelijk? Is de Werkelijkheid droom of feit? Deze zinsbegoocheling kan je tot waanzin drijven. Het Engelse woord voor waanzin: 'lunacy', is afgeleid van het woord 'Luna', dat in het Latijns 'maan' betekent. De maan nodigt uit om te herinneren dat datgene wat werkelijk is, een altijd veranderende werkelijkheid is.Het hermafrodiet karakter maakt de maan het symbool van eenheid/heelheid.Ook het getal 18, 1+8=9 staat voor compleetheid, dat ontstaat als men een hele cyclus (cirkel, kringloop) doorloopt.

Na dit schilderij veranderde het thema van de maan naar kommen en schalen. Ik heb een aantal grote pastels en aquarellen gemaakt met schalen als onderwerp. De productie stokte doordat ik helemaal opgeslokt werd door mijn zentraining. Ik reisde veel en in de tussenliggende periode besteedde ik mijn tijd aan lesgeven en aan het ontmoeten van mensen. Bovendien had ik geen atelier meer, waar ik onbekommerd kon werken.

In september 1999 vertrok ik voor onbepaaldetijd naar Salt Lake City om in het Zen Centrum van Genpo Roshi te wonen, te trainen en te werken. Ik had een piep klein aquareldoosje meegenomen. Je weet maar nooit. Het was in de laatste twee weken van mijn tijd als hoofdmonnik(ik kon 3 maanden het centrum niet verlaten), dat zich een situatie voordeed en ik ineens weer aan het schilderen was.

In allerlei vormen, kleuren, maten en situaties heb ik hele serie kommen en schalen geschilderd. Allen op klein formaat. Een kom zwevend door de lucht, een ander drijvend op de zee, weer een omgeven door een gouden cirkel. Of in het groen verscholen, geplaatst in de onmetelijke ruimte van de woestijn met de bergen als einder, comfortabel zittend op zes zachte kussens, of gedragen door een pilaar,beschermd door een slang, half verscholen achter een roze voile, of omgeven door draaikolken. Soms staan twee kommen naast elkaar onder een dak, in de vensterbank, op een tafeltje, omgeven door lentebloesem, balancerend op gestapelde stenen of gepassioneerd samensmeltend.

Ze zijn leeg, ontvankelijk voor wat zich wil uitstorten in hen, soms gevuld of overvloeiend van water, tranen, modder, bloed, goud. Kommen en schalen; ronde lege vormen. Omvattend, ontvangend, bevattend, overvloeiend. Onaantastbaar, onaangedaan, onverschillig, geen onderscheid makend in wat zich in hen bevind én tegelijkertijd zijn het persoonlijkheden, die zich presenteren in hun aanwezigheid. 'Een Boddhisattva is als een kom, omvattend wat zich in haar uitstort.'

Gretha Aerts, *Salt Lake City, 12 april 2001*

Snaar

***Zen en kunst* – twee lastige woorden zo naast elkaar. Toch leek Leo de Wolf, kunstenaar en zenbeoefenaar, wel op zijn gemak bij het interview dat ik hem 27 april afnam in verband met mijn afstuderen in de antropologie. Wat is zijn geheim? 'Ik ben naïef'.**

Leo laat me twee vrijwel identieke schetsen zien, een soort berg met een paar stokken erin. Hij vertelt erbij dat dat het is waar het hier om gaat.

Mijn besef wordt groter dat ik een wurm ben in wat er is. Kunst en creativiteit, dat is met die wurm verbonden. Die wurm doet misschien niet veel, maar wel belangrijk werk. Het is de schoonheid van zogenaamd 'niets', maar het is wel degelijk de schoonheid van dat ik in relatie tot wat er is. Dat ik als zo'n wurm ben. Die schoonheid probeer ik dan te tonen in een veeg van verf of krijt, een vlek of een kras.

Zo wil ik vanuit deze schetsen hier al een tijdje een schilderij maken met die stokken wat dat toont. Wat er nu al een paar maal is gebeurd is dat wanneer ik met het opzetten bezig ben, het toch steeds weer iets anders wordt.
Die stokken of strepen komen niet.

Wat gebeurt er? Ik raak in de verwondering of vervoering van wat ik aan het doen ben. Ben ik dat die dat maakt? Ik weet het niet. Het gebeurt soms ook dat ik een hele ochtend voor mijn werk sta en niks 'doe' maar hevig transpireer, dat moet dan blijkbaar.

Het is heerlijk om verf en kleur te gebruiken. Die sensatie van wat daarmee kan, dat is voor mij zo'n rijkdom.

Misschien is het mij gegeven om met weinig kleur soms de rijkdom weer te geven van wat er gewoon is. Het schilderen is steeds weer een experiment en onzeker gebeuren. Vaak is er één en al twijfel en laat ik die ook wel zien en in het werk zitten. Dat is het wat het met zen verbindt, dat dingen mis gaan en dat mag je ook zien.
Kleuren, beelden, die stemmingen, alles is in de natuur, ik hoef het niet te maken, ik probeer het te vinden.
Het is niet altijd makkelijk, maar soms gaat het van zelf, vloeit het zo uit mijn handen en stroomt het. Soms stroomt het niet. Dat is waar we het in zen over hebben.

Leo laat me wat foto's zien van werk op papier en doek.

Dit schilderij is nog niet in een minuut gemaakt. Ik noem het een soort zen-gebaar. Alleen maar rood. Het is een heel sterk teken.

En wat heeft zen met kunst te maken? Dat wat mij de verwondering doet binnengaan. Ik moet van binnen de goede snaar raken om dat te laten zien.
De snaar die dat raakt, waar ik geen naam voor heb. Het besef van de totale volledigheid praktiseer ik in wat ik doe. Ik weet niet of ik daarom schilder, ik weet alleen dat ik het blijf doen!

Martin Struik

tekening Leo de Wolf

Zen en Ethiek,

of Spiritualiteit en Maatschappelijke Betrokkenheid

In het vorige nummer van de zensor schreef Nico een stukje over het thema 'maatschappelijke betrokkenheid'. Ernest Spronck reageert hierop met het volgende artikel (red.)

De Zensor 13 van winter 2001 opent met een korte kernachtige voorbeschouwing van Nico Tydeman op de dan komende donderdagochtend bijeenkomsten Zen en Ethiek. Ik stem hardgrondig in met de start van die beschouwing: 'Is maatschappelijke betrokkenheid een goed thema? Ja, absoluut, het is een belangrijk thema waarover we het veel met elkaar moeten hebben. Het is ook een moeilijk thema ...'. Waar zit hem volgens Nico de moeilijkheid in? Antwoord, kort door de bocht: contemplatie wil voorbij alle kaders gaan en we moeten daarom uiterst voorzichtig zijn met handelen en het doen van uitspraken over goed en kwaad. Ik denk inderdaad dat gaat om de vraag naar verhouding tussen contemplatie en actie.

Nevenstelling: tegenstelling of onderschikking?

De nevenstelling 'Zen en Ethiek' doet mij een beetje aan als een tegenstelling, als een moeilijk verenigbare polariteit. 'Zen' is dan de pool van 'spiritualiteit'. 'Ethiek' die van menselijk gedrag, en wel die van deelname aan de menselijke samenleving. De neven stelling en Nico's type-ring als 'een moeilijk thema' houden voor mij ook twee tegengestelde onderschikkingen in.

De eerste is dat Zen c.q. spiritualiteit voortdurend gevaar loopt door Ethiek c.q. (samen) leven en (samen) werken onder de voet te worden gelopen. Inderdaad. In veel menselijke bewegingen en levensgebieden heb je onderstromen en bovenstromen. Zelfs in dat spiritueel behoorlijk on-derlegde Nederland lijken deelname aan politiek, cultuur en economie met al hun winstbejag, materieel voordeel zoeken, machtsuitleving, fraude en geweld (dan wel het verweer daartegen en de correctie daarvan) bovenstroom en hoofdstroom in het maatschappelijke en menselijke verkeer. De 'tegenkracht' van reflectie en bezinning is onderstroom en nevenstroom. Zij het een die langzaam aan sterker wordt.
De tweede onderschikking is andersom Zen c.q. spiritualiteit komen eerst, hebben waarde-prioriteit, ethiek c.q. samen leven en samen werken komen op de tweede plaats, vormen hooguit een conditie daarvoor. Ook voor Zen en Ethiek geldt dan: 'Wat baat het de mens dat hij de hele wereld wint maar schade lijdt aan zijn ziel?'

Een moeilijke wereld?

Wat is dat toch? Is Nico's 'ethische twijfel' een verre echo van een spiritualiteit die doorheen de geschiedenis regelmatig een

sterke lading van afzondering heeft gekregen? Om spiritueel te zijn of te worden moest je je uit de wereld terugtrekken. Dat vind ik een heel begrijpelijk standpunt en misschien zelfs heel terecht als het gaat om spirituele agogie, om mystieke vorming en om het zoeken naar en het vinden van het of een spiritueel pad. De relatie met het Meer-Dan-Menselijke leg je in volkomen Stilte. Vooral het leren leggen van zo'n relatie, waar je misschien je hele aard-se leven mee bezig bent, doe je het best in Stilte. En de wereld maakt veel herrie. De wereld van materie, ruimte en tijd is een tranendal en een bedreiging voor het Eeuwig Geluk, voor Bevrij-ding, voor Verlichting, voor Zelf-verwerkelijking. Gepokt en gemazeld, althans op een bepaalde manier, in de westers-christelijke spiritualiteit heb ik geleerd dat God en Mens, God en Wereld, en Wereld en Mens eigenlijk op voet van oorlog met elkaar staan. Ik vermoed dat de Zen-overlevering in wezen niet anders denkt over de verhouding tussen mens en wereld. De klooster-training buiten wereld en samenleving om is in die overlevering voor zover ik nu meen te begrij-pen de enige ware weg naar spirituele vorming en voltooing.

De Kanzeon Sangha Nederland staat hier wel anders tegenover. Zij wil een 'leken-Zen', een wereldse spiritualiteit. Zij werkt daar heel serieus aan.
Maar welke positie neemt die wereld in in dat spiritueel project? En hoe zit dat met mezelf?

De wereld als spiritueel veld

Ik onderken momenteel zelf vier opties.

a. De wereld als mijnenveld. Hiermee kan ik aansluiten op het bovenstaande: de wereld als tra-nendal en verleiding tegelijk. De wereld is er om verlaten te worden, hier en hiernamaals. Zij geeft pijn, en daar zijn we uiteindelijk niet voor. Bovendien zit ze vol voetangels, valkuilen en klemmen. Met haar verlokkingen, want die zijn er wel degelijk, houdt ze ons of van het geeste-lijke doel waartoe we, eigenlijk onbegrijpelijkerwijs, op deze aarde zijn.
Zouden we sedert de moderne tijd deze wereldbeleving achter ons hebben gelaten?

b. De wereld als oefenveld. De natuur, de kosmos, de samenleving zijn spiritueel indifferent, maar ik ben er voortdurend in verwikkeld door mijn ik-spel van illusie, verstard weten en verkrampt willen. In de omgang met de wereld ligt de enige mogelijkheid om dat spel te ontmas-keren en om te vormen tot openheid en verantwoordelijkheid. Spiritualiteit is actualisatie van de Boedha-natuur, van het Koninkrijk Gods, van de Christus in ons. De wereld is de enige plek waar dat kan. De wereld is een soort spirituele fysiotherapeutische oefenruimte, een spiritueel trainingsveld. Niet minder maar ook niet meer.

c. De wereld als offerveld. Tot op heden spreek ik na mijn persoonlijke zitten thuis de vier Bo-disattva-beloften uit. Zij doen mij sterk aan deze wereld-functie denken. Ik heb iets te beteke-nen voor die wereld en

met name voor alle mensen die zich daarin bewegen. Ik offer mijn eigen spirituele voltooiing op omwille van al mijn medemensen, door me eerst tot het uiterste in te spannen om bij te dragen aan hun spirituele bevrijding. Dit offer is trouwens mijn enige eigen persoonlijke spirituele garantie. Ik moet dus iets aan die wereld doen. Maar niet als spiritueel 'doel' op zichzelf. De praktisch gestalte gegeven liefde voor wereld en medemens staat ten dienste aan mijn eigen Verwerkelijking. Zoals ook de Tora en het Evangelie leren: bemin uw naaste als u zelf.

d. De wereld als bouwveld. Deelname aan de samenleving van mensen van vlees en bloed, het werken aan en met natuur en omgeving om ze te maken tot een onderaardse woonplaats voor mijn generatiegenoten en voor hen die na mij komen, het zorgen voor mijn eigen levens-on-derhoud en dat van anderen: dat zijn de enige manieren om 'spiritueel' te zijn. In twee cir-kelkringen: de kring van particulier leven en privébestaan en de kring van het sociale, maat-schappelijke, publieke leven van politiek, cultuur en economie. Die twee sferen haken in elkaar trouwens. Contemplatie en actie, Verlichting en Samenlevingsopbouw vallen samen. Creativiteit is de enige spirituele weg.

Eigen positiebepaling

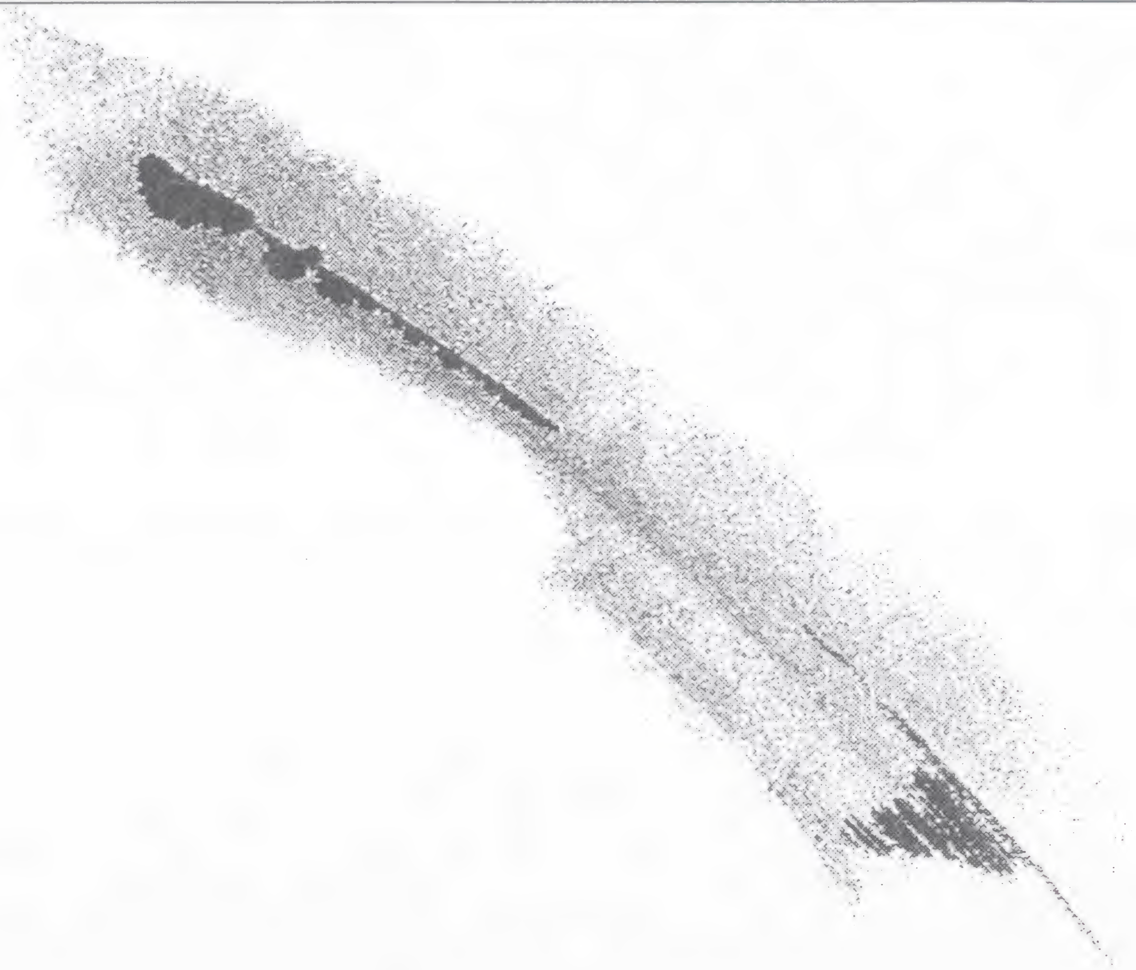
De vier wereldfuncties sluiten elkaar niet helemaal uit of hoeven dat niet te doen. Ik heb de idee dat zelfs die eerste rol nog speelt. Ook in de beschouwing van Nico?

In mijn contacten met de Kanzeon Sangha, die leerschool voor mij sedert de afgelopen tien jaren waar ik heel veel aan te danken heb, voel ik me aangesproken over wereldfuncties *b* en *c*. Zelf kies ik er voor me in de wereld te bewegen als bouwplaats (*d*) en daar het accent op te leggen. Zoals ik meen dat in de Koran te kunnen lezen: wie (bij voorbeeld) geen aalmoezen geeft en niet in handel (letterlijk!) en wandel eerlijk is ten opzichte van de anderen kan geen moslim zijn, dit is: iemand die zich volledig aan God heeft overgegeven. Zulke aanbevolen gedragswijzen zijn niet alleen maar tekenen van Overgave, zij zijn volledig die Overgave. Deze wereldbeleving heeft in heel wat ove-rigens serieus te nemen spirituele overlevering telkens weer het onderspit moeten delven. Ook dat heeft zijn bijdrage geleverd aan lijden, nalatigheid en immoraliteit in de wereld, waag ik te stellen. Omdat de wereld naar mijn idee op die manier spiritueel is gedevalueerd en aan zichzelf is overgelaten.

Met andere woorden: Ethiek (afgezien van de vraagstelling over de verhouding tussen ethiek en moraliteit) en Socialiteit zijn geen valkuilen voor Zen en Spiritualiteit. Zen en Spiritualiteit zijn geen onafhankelijke factoren met Ethiek en Maatschappelijke Betrokkenheid als delicate en ge-voelig liggende afhankelijke factoren. Zij zijn Een en Dezelfde.

De spirituele revaluatie van de wereld is wat mij betreft de inzet van het 'Dharma-debat Zen en Ethiek'.

Ernest Spronck

De weg van zen is een gebed ***zonder begin/einde***

In deze uitgave praten we met Nico over het besluit te beginnen met zentraining.

De weg van zen gaan, noem jij een weg van inwijding. Wat bedoel je daarmee?

De zenweg is een inwijdings- of initiatieweg waarin je jezelf steeds dieper binnen leidt in de ervaring van je ware natuur. 'Ware natuur' is een manier van spreken, een begrip dat eigenlijk staat voor de onuitsprekelijke, onbegrijpelijke aard van ons bestaan. Met andere woorden, wat we echt zijn dat weten we niet, dat is ondenkbaar, onbegrijpelijk en het is de moeite waard om jezelf met dat onbegrijpelijke te verhouden, om de ervaring daarvan steeds meer toe te laten.

Wie met deze weg begint heeft iets van verbazing, een vertwijfeling, een onbedwingbare nieuwsgierigheid nodig?

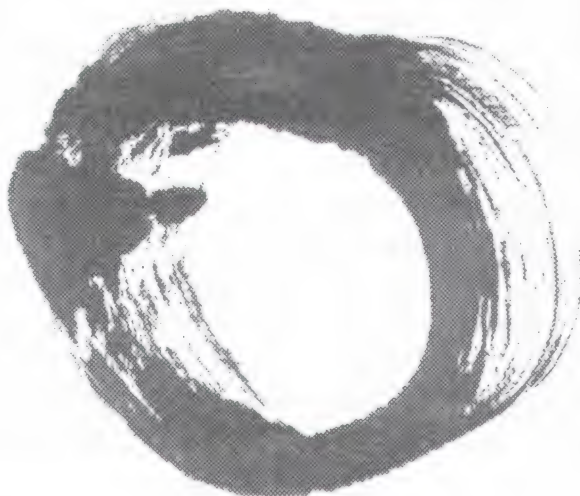
Ja, ik denk het wel. Er moet iets zijn van: ofwel, ik slaag er maar niet in om echt tevreden met mijn leven te zijn. Ofwel we beginnen aan een zen-praktijk vanuit een verwondering over dit alles. Als je één van beide niet hebt, dan denk ik dat het zenverhaal ophoudt. Dat hoeft geen ramp te zijn, als je tevreden bent, waarom zou je dan? Het is niet alleen ontevredenheid wat iemand drijft. Er zit ook iets van verbazing misschien wel verbijstering over dit leven. Nu, als die verbazing en verbijstering niet zo groot zijn dat je voelt dat je er iets mee moet, zou ik zeggen, leef lekker door en geniet ervan.

Je hebt vanuit die verbazing of frustratie dus nog laten we zeggen nog iets extra's nodig, een verdere stap?

Ja, misschien moet die onvrede vooral verstaan worden als mijn eigen onvrede, dat die onvrede in mijzelf zit. Je kan ontevreden zijn over het maatschappelijk gebeuren, de schuld aan de politiek en aan van alles en nog wat geven en zeggen, als het aan mij ligt, is het geen enkel probleem. Maar als ik zie dat het probleem in mij zit, in mijn bewustzijn,

als je dat voelt dan kan er wat gebeuren. Het zenpad maar ook elk andere spiritueel pad zegt dan: 'Kijk! Het geluk ligt in jezelf, de omstandigheden kunnen het je moeilijk maken maar nooit onmogelijk. Met andere woorden, het spiritueel pad begint altijd daar waar je ophoudt de schuld van je onvrede, onbehagen, onkunde, onvermogen buiten jezelf te leggen.
Daar waar je begint te zien of te vermoeden: nee, het zit in mij en dus kan ik er wat aan doen.
En dan op zoek te gaan: waar vind ik iemand die mij kan helpen?

In onze tijd zijn er tal van cursussen en trainingen om aan jezelf te werken. Veel cursussen beloven het nodige. Hoe staat dat met zen?
Dat cursussen iets beloven, is terecht. Als je wilt leren tekenen, ga je naar een cursus waar je dat ook echt leert. Als je naar een therapeut gaat, is het de bedoeling dat er iets in je gedrag of denken verandert, waardoor je het probleem waarvoor je komt enigszins oplost en weer prettig in je omgeving staat. Wat belooft zen? Als ik het rechtuit zeg: eigenlijk niets. Dat wil zeggen, de benadering van zen als inwijdingspad is dat je nooit enige greep zal krijgen op je bestaan. Natuurlijk leiden we ons dagelijks leven, bouwen we huizen enzovoort, dat is ook allemaal nodig. Maar goed beschouwd krijg je nooit greep op je leven. Wat we in zen leren, is om dat te erkennen en in te zien en ons daar aan over te geven en die ervaring van dat ondenkbare van ons bestaan serieus nemen.

Dat betekent eigenlijk dat je je tot dan toe gevormde ideeën van dat bestaan opzij zet en het mysterie van bestaan zijn eigen verhaal als het ware in je bewustzijn laat prenten. Je leert eigenlijk dat voortdurende initiatief wat ik neem om de wereld naar mijn hand te zetten op te geven. Het is leren om dat bestaan te ondergaan. En daarbij kan er niets worden beloofd.
Zen is dus geen regressietherapie waarin je kunt zeggen dat je verleden herbeleeft, en dat je dankzij die herbeleving weer wat gezonder in het heden staat. Dat is een bepaald doel en als het werkt is dat geweldig.
In zen gaan we niet terug naar het verleden noch naar de toekomst, het werk van zen is altijd in het heden. Wat is er nu aan de hand? Je leert eigenlijk alleen maar steeds verder af te dalen in het ondoorgrondelijke heden van je eigen bestaan.

Dat zal voor menigeen in de oren klinken als abracadabra.
Als iemand mij zou zeggen, het is onzin, je houdt je bezig met gebakken lucht of kun je je niet bezig houden met de dingen die we wel begrijpen, dan is dat waar en houdt mijn verhaal op. Soms denk ik: was het maar gebakken lucht. Maar het is zelfs dat niet. In zake zenbeoefening heb ik niets om op te staan, ik kan niets bewijzen, mij nergens op beroepen.
Dat is ook niet erg. Het vormt de schoonheid van onze beoefening.
Je kunt ook zeggen, het is mijn probleem. Dat is ook waar, het is immers een door en door subjectief probleem.

Zen lijkt overal het omgekeerde van. Het is in zen ook niet zo dat je na een cursus van enkele maanden of jaren een stempel of diploma krijgt, zo van: asjeblieft je hebt nu een graad bereikt. Je zit je leven lang er aan vast, het is tenslotte je leven, dat heb je niet altijd door als je ermee begint.
Nee, dat is maar goed ook, anders begin je er misschien niet aan. Het is niet bepaald stimulerend tevoren te beginnen met het idee: als ik er aan begin, zit ik er mijn leven lang aan vast. Overigens is het ook zo, dat sommigen na een introductiecursus er verder van afzien, ook prima.
Als je wilt en je erkent de waarde ervan, dan kun je dat je hele leven lang doen. Zen is een mogelijkheid, geen noodzakelijkheid. Voel je vrij om zen je leven lang te beoefenen. Overigens kennen we in de traditie naast de spirituele overdracht, die geschiedt via de beoefening en het onderricht, ook een formele 'transmissie'. En dan krijg je wel een papiertje. Leuk he!

Ben Claessens

Jubileumbundel

met teksten van zenstudenten

Hoe beleef jij zen in je dagelijks leven, in je vakgebied en/of in je leven thuis? Aan een tiental zenstudenten van de Kanzeon Sangha Amsterdam is gevraagd dit op papier te zetten. Ter gelegenheid van de viering dit najaar van 10 jaar Kanzeon Zencentrum Amsterdam worden de teksten gebundeld en uitgegeven.

Behalve de persoonlijke documenten wordt ook de geschiedenis van het zen-centrum beschreven. Al met al zullen de teksten een aardige 'inkijk' geven in de zenpraktijk zoals die vanuit de Amsterdamse zendo onder leiding van haar leraren wordt begeleid.
Een eerste exemplaar van het boek wordt op de dag van de jubileumviering in december aan Nico gepresenteerd.

De bundel verschijnt in een oplage van 300 stuks. Daarvan zal circa tweederde in de verkoop komen en voor een gunstige prijs worden aangeboden. De overige exemplaren zijn bestemd voor relaties, speciale gelegenheden en de eigen bibliotheek. Informatie over de verkoop van het boek wordt gegeven zodra de prijs bekend is.

Lida Kerssies

Programma

–NAJAAR 2001–

Een inleiding tot het zen-boeddhisme door Nico Tydeman

■ **Lezing**. Donderdag 1 november, 20–22.00 uur. Kosten *f* 20,- / 9 euro.

Introductiecursus zenmeditatie

■ **Donderdag** 13 september t/m 25 oktober (niet op 27 september); 8 november t/m 13 december, onder leiding van Meindert van de Heuvel,18.30–20.00 uur. Kosten *f* 175,- / 80 euro.

▩ **Deze cursus biedt** een geleidelijke invoering in de praktijk van zen. De aandacht gaat allereerst uit naar het leren geconcentreerd zitten (zazen) en loopmeditatie (kinhin). **Verder komen ter sprake**: de motieven om te mediteren, wat we er wel en wat we er niet van kunnen verwachten, de verschillende vormen van concentratie, koan-studie en de rol van de leraar. Er is veel ruimte voor vragen.

Vervolg introductiecursus zen-meditatie

■ **Donderdag** 13 september t/m 13 december (niet op 27 september en 1 november), onder leiding van Meindert van de Heuvel, 20.15–22.00 uur. Kosten *f* 275,- / 125 euro.

▩ Voor wie een introductiecursus zenmeditatie heeft gevolgd. Een verdieping van de meditatiepraktijk middels zazen en een inleiding tot de zentraining.

Ochtendzazen

■ Elke ochtend, 8–9.00 uur.

Avondzazen

■ Dinsdag, 20–22.00 uur (daisan vanaf 19.30 uur), vanaf 28 augustus. Onder leiding van Nico Tydeman. Kosten *f* 275,- / 125 euro voor vijf maanden.

■ Vrijdag, 20–21.30 uur. Zonder begeleiding. Vrijwillige bijdrage.

Tien jaar zencentrum Amsterdam

■ **Dinsdag** 11 september Genpo Roshi,
16 oktober Han de Wit,
20 november Maarten Houtman,
11 december Ton Lathouwers, 20–22.00 uur.

Zen-weekends

■ Zaterdag 15–21.00 uur en zondag 10–17.00 uur op 27/28 oktober, 24/25 november. Kosten *f* 100,- / 45 euro voor het hele weekend, *f* 65,- / 30 euro per dag, inclusief maaltijden. Opgave vooraf noodzakelijk. Onder leiding van Nico Tydeman.

City-sesshin

■ Winter: 3 t/m 5 januari, 9.30–17.30 uur. Kosten hele sesshin *f* 160,- / 73 euro (winter), of *f* 65,- / 30 euro per dag. Opgave vooraf noodzakelijk. Onder leiding van Nico Tydeman.

Een geschiedenis van het boeddhisme

■ Donderdag 20 september t/m 29 november (niet op 25), 10–12.30 uur. Kosten *f* 225,- / 102 euro per cursus. Vooraf zazen. Onder leiding van Nico Tydeman. Ervaring met zenmeditatie vereist.

▩ Een geleidelijke en systematische invoering aan de hand van een geschiedenis van het boeddhisme in zijn cultuur, praktijk,

onderricht en terminologie. Hierbij wordt steeds de relatie gelegd met onze eigen tijd en cultuur en wordt gestreefd naar een eigentijdse uitdrukking van boeddhistisch onderricht en terminologie. Voorafgaand aan elke bijeenkomst wordt zitmeditatie beoefend.

Spiritualiteit in de westerse samenleving

■ Maandag 24 september t/m 3 december (niet op 22 oktober), 20–22.00 uur. Kosten *f* 225,- / 102 euro. Vooraf zazen.
Onder leiding van Maurice Knegtel. Voor shoken-studenten.

※ Een kritische duiding van het begrip spiritualiteit en een cultuur-filosofisch onderzoek naar de plaats die spiritualiteit heeft in onze huidige westerse samenleving aan de hand van teksten van enkele moderne denkers.

※ Nietzsche heeft het probleem dat spiritualiteit in onze moderne samenleving is geïntroduceerd en Bataille heeft deze problematiek verder uitgewerkt. We beginnen de cursus met het bespreken van enkele teksten van deze filosofen. We zoeken naar een betekenis van spiritualiteit in onze ontheiligde cultuur en naar eigentijdse vormen van contemplatief leven en vragen ons af welke rol het pluralisme van onze samenleving hierin speelt. Hiertoe bespreken we teksten van Jean-Luc Nancy, Levinas, Lyotard, Derrida, het pleidooi van Ilse Bulhof voor een contemplatieve filosofie en het werk van Luc Ferry.

※ De cursus eindigt met een discussie over de betekenis van het zen-boeddhisme voor een moderne spiritualiteit. De deelnemers worden verzocht ook buiten de bijeenkomsten de te bespreken teksten te lezen.

Groot abonnement *f* 1100,- / 500 euro of *f* 92,- / 42 euro per maand. Geldig voor alle programma's, voor een jaar, vanaf dagtekening.

Bezoek ook de zendo op internet: www.zenamsterdam.nl.

Feest ter ere van het tienjarig bestaan van de zendo.

De zendo bestaat 10 jaar. Alle reden voor een feest.
En wel op zaterdag 15 december vanaf 21.00 uur,
in Badhuis/Theater 'De Bochel'op het Andreas Bonn plein.

Er komt **een band**: volksmuziekorkest 'Horus' uit Haarlem.
Ze spelen Klezmer, zigeunermuziek en volksmuziek uit Ierland, Rusland enz.
We kunnen de hele avond **dansen**, **eten** en **drinken**.
Natuurlijk zal er **een passend woord** gesproken worden en vanaf 24 uur is er, om met Nico te spreken, een spiritueel georiënteerde **diskjokkie**.
Dit feest is misschien een goede gelegenheid om je man, vrouw, vriend(in) die niet aan zen doet, mee te nemen.
Houd deze avond in ieder geval vast vrij in je agenda. Nader bericht volgt.

De ceremoniemeesters: *Ria Woensdregt* en *Meindert van den Heuvel.*

THEMA'S KOMENDE ZENSORNUMMERS

Er zijn mensen die op de dinsdagavonden komen zitten, op de donderdagavonden, 's morgens of (en) op de vrijdagavond. In de praktijk lijkt dat er échte en uitsluitend ochtendzitters zijn, uitsluitend dinsdag- , donderdag- of vrijdagavondzitters. Het lijkt ons interessant om in de komende nummers aandacht te besteden aan de verschillende zitpraktijken en te vernemen waarom de voorkeur uitgaat naar de ochtend of de één of andere avond; wat maakt het zo speciaal om op dat moment in de zendo te zitten?

Het najaarsnummer zal worden gewijd aan '***Zen in het westen***'. Dat onze zenbeoefening niet dezelfde is als die in Japan, zal een ieder duidelijk zijn. Ook al doen we misschien erg ons best. Tekent zich een westerse vorm van Zen af? Tot nu toe hebben we vooral ideeën van leraren gehoord en gelezen over de wijze waarop Zen in het westen ingevuld kan worden. Sanghaleden hebben uiteraard ook gedachten en ideeën. Het lijkt ons inspirerend om het nieuwe seizoen te beginnen met het thema Zen 'hier en nu'.

Het winternummer van de Zensor gaat over '***Zen en relaties***' . We hebben al dan niet een relatie of misschien meerder en daarnaast beoefenen we Zen. Dat lijken twee gescheiden zaken te zijn. Maar heeft zenbeoefening invloed op je relatie of invloed gehad? Kan Zen de redding zijn voor je relatie of juist de doodsklap. Kortom, het winternummer spitst zich toe op zen in de allerdaagse praktijk van relaties. Leuk voor onder de kerstboom.

***Zensor...* is**
het mededelingenblad
van het Kanzeon
Zencentrum Amsterdam
en een open forum voor
alle leden van de Sangha.

Redaktie
Leo de Wolf
Corrie Koppedraijer
Henk van der Geest
Margot Kenter
Liesbeth van Houten
Opmaak
Marjan Gerritse

Redaktie-adres
Rapenburgerplein 5
1011 VA Amsterdam
t 020 624 83 12
f 020 421 38 85
e kopa@xs4all.nl

Kopij
Zo mogelijk op disquette inleveren bij één van de redaktieleden of in de kopij-doos in de Zendo. Het kan ook worden gestuurd naar het redaktie- of e-mail adres

Voorkant omslag:
tekening door Leo de Wolf